CZU: 343.625:343.988:343.85 **DOI: 10.5281/zenodo.8229102**

VIOLENȚA ÎN FAMILIE ASUPRA MINORULUI ȘI IMPACTUL ACESTEIA ÎN DIVERSE MEDII INFRACȚIONALE

MAGHERESCU Delia
doctor în drept,
avocat, Baroul Gorj, România
ORCID ID: 0000-0003-0939-1549

The offences committed with violence have always had a significant impact upon the individuals involved in different criminal environments. The offences' repercussions are verry difficult to be combated by the public authorities invested with their duty of controlling this phenomenon. The situation is more serious as long as the victims of the phenomenon of domestic violence are the minors, usually under age. The adults' aggressive impulsions, very difficult to be counselled by the aggressor's family members who do not have experience in this matter, have firstly repercussions upon the family environment the minors belong to. In the current paper, a research study has been conducted on the domestic violence impact upon the minors integrated in different criminal environments. It is about the family, educational and community environments, each of them with their particular features. Moreover, the study has been focused on highlighting the role which the judicial bodies have in the process of preventing and combatting the domestic violence in cases in which the phenomenon involves minors. The conclusive remarks obtained during the research study are provided at the end of the paper along with certain proposals of programmes which should diminish the rate of criminality having as object the offences of domestic violence.

Keywords: *domestic violence; criminal environments; preventing domestic violence; controlling phenomenon; the role of judicial bodies*

1. Noțiuni introductive

Infracțiunile cu violență au avut întotdeauna un impact major asupra indivizilor, aflați în diverse medii infracționale. Repercusiunile unor asemenea fapte sunt greu de remediat de către autoritățile învestite cu rolul de control asupra acestui fenomen. Evoluția acestuia a căpătat dimensiuni agravate, cu atât mai mult cu cât sunt avansate mai multe cauze și mai mulți factori de natură diversă, care au contribuit direct sau indirect la dezvoltarea violenței în familie. Din acest punct de vedere, a apărut o problemă de conceptualizare a violenței în familie, o privire specială fiind focalizată cu preponderență asupra minorilor [1, p. 1-11].

Situația este cu atât mai gravă cu cât victime ale fenomenului de violență în

familie cad minorii, văzuți ca persoane vulnerabile, de cele mai multe ori cu vârste fragede. Acestea sunt persoane care, în formarea lor ca viitori adulți, au nevoie de un mediu familial propice creșterii și dezvoltării lor personale, un mediu ”prietenos” cu regulile de conviețuire socială, cu normele și regulile de bună-purtare, atât în societate, dar în primul rând în familie. Aceste reguli de viață, pe care minorul le deprinde în mediul familial, îl vor însoți pe acesta pe tot parcursul vieții sale și, în egală măsură, acesta le va transmite mai departe urmașilor săi. Așadar, regulile de conviețuire socială, dobândite în familie, sunt de extremă importanță pentru viitorul adult și, din acest considerent, acestea trebuie transmise într-un climat prielnic, cu evitarea oricăror forme de agresiune, fizică, psihologică ori de altă natură.

Impulsurile agresive ale adulților, foarte dificil de consiliat de către membrii familiei agresorului care nu au experiență în domeniu, se repercutează în primul rând asupra mediului familial, din care fac parte și minorii, iar pe viitor aceștia din urmă riscă să devină ei înșiși agresori.

În prezenta lucrare, am realizat un studiu asupra impactului pe care violența în familie îl are asupra minorilor, aflați în diverse medii infracționale. Sunt avute în vedere mediul familial, mediul educațional și mediul comunitar, fiecare prezentând particularitățile sale, cu cauze proprii, cu circumstanțe și consecințe diverse, în funcție de diverși factori care contribuie la dezvoltarea fenomenului de violență în familie.

De asemenea, s-a urmărit evidențierea rolului pe care organele judiciare îl au în procesul de prevenire și combatere a violenței în familie, acolo unde acest fenomen implică minori, știindu-se faptul că, condiția juridică specială a minorului, așa cum aceasta este definită de legislația în vigoare [2], impune un statut judiciar special pe măsura nevoilor sale, pe de o parte, și a interesului superior al minorului, ca principiu fundamental în materie, pe de altă parte.

În acest sens, legea privind protecția și promovarea drepturilor copilului prevede că ”Autoritățile publice, furnizorii privați acreditați, precum și persoanele fizice și persoanele juridice responsabile de protecția copilului sunt obligate să respecte, să promoveze și să garanteze drepturile copilului stabilite prin Constituție și lege, în concordanță cu prevederile Convenției Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, ratificată prin Legea nr. 18/1990, republicată, cu modificările ulterioare, și ale celorlalte acte internaționale în materie la care România este parte” [2].

Studiul privind fenomenul de violență în familie asupra minorului și impactul acestuia în diverse medii infracționale a fost realizat ca o lucrare conceptuală, doctrinară, cu elemente pe practică judiciară din jurisprudența națională referitoare la cauzele penale în care au fost implicați minori sau în legătură cu aceștia. În realizarea acestei lucrări, a fost efectuat un studiu având ca obiect mediile

infracționale în care sunt prezenți minorii, precum și consecințele care rezultă ca urmare a actelor de violență în familie exercitate asupra acestora.

Concluziile obținute în urma acestui demers doctrinar sunt prezentate la finalul lucrării, alături de unele propuneri de programe, care să reducă rata criminalității având ca obiect infracțiuni de violență în familie îndreptate împotriva minorilor.

2. Condiții ale exercitării violenței în familie asupra minorului

Condițiile exercitării violenței în familie, ca fenomen general, combină laolaltă cauzele declanșatoare, pe de o parte, și factorii care agravează fenomenul, pe de altă parte. Atât cauzele, cât și factorii sunt de importanță considerabilă, având în vedere faptul că, de cele mai multe ori, condițiile săvârșirii faptelor de violență în familie sunt aproximativ aceleași, cu unele particularități de la caz la caz. Doar circumstanțele cauzelor de violență în familie îmbracă aspecte specifice fiecărui caz în parte și determină consecințe care fac să se deosebească acele cazuri între ele.

2.1. Cauzele declanșatoare

Din categoria clauzelor declanșatoare, ceea ce trebuie precizat, încă de la început, este faptul că, cele care influențează cel mai mult fenomenul de violență în familie nu sunt cauzele privite de sine stătător, ci un cumul de cauze. Cu toate acestea, cel mai adesea se întâlnesc cauzele macro-sociale, în sensul în care, la nivelul societății apar unele discrepanțe, care fac din violența în familie un fenomen antisocial foarte răspândit.

- *Lipsa educației* în rândul părinților apare ca o cauză din cele mai frecvent întâlnite [3, p. 151-152]. Aceasta produce criminalitate sub forma agresiunilor asupra minorilor și a actelor de violență exercitate de către minor în mediul educațional.
- *Lipsa unui venit* este, la rândul său, o cauză care declanșează fenomenul de violență în familie. Acesta poate funcționa singur sau coroborat cu alte cauze, în mare parte din categoria celor ce privesc lipsa resurselor financiare, care să asigure un venit minim garantat familiei agresorului. Cel mai adesea, acesta se coroborează cu lipsa unui loc de muncă.
- *Lipsa perspectivei de viitor* este cea care completează lista lungă a cauzelor declanșatoare a violenței în familie. Aceasta poate fi considerată cea mai de temut dintre cauzele respective, în sensul că poate să declanșeze și alte forme infracționale, așa cum este cazul infracțiunilor grave.

2.2. Factori agravanți

Pe de altă parte, un rol determinant în cadrul cercetării criminologice a fenomenului de violență în familie îl au factorii agravanți. Aceștia nu contribuie în

mod direct la producerea fenomenului, însă amplifică atât conduita infracțională, cât și rezultatul socialmente periculos. Din această categorie, cei mai frecvenți sunt factorii de natură obiectivă, exteriori mediului familial.

- *Predispoziția către criminalitate* a agresorului, sub forma violenței și agresiunii exercitate asupra membrilor familiei, este un factor-cheie în studierea modului în care sunt exercitate diversele forme de infracționalitate în mediul familial. Se consideră astfel, deoarece interferența genetică a constituit dintotdeauna un dezechilibru și un impediment pentru autoritățile judiciare în demersurile lor de combatere a fenomenului de violență în familie.
- *Anturajele nepotrivite* sunt, de asemenea, un factor de dezechilibru, de natură obiectivă. Acestea nu sunt foarte impregnate în mediul familial, așa cum este cazul precedent prezentat, însă dacă avem în vedere condițiile în care intervin, mai exact prin cumularea mai multor medii infracționale (mediul profesional, mediul carceral, mediul comunitar etc.), atunci putem spune că acești factori agravează fenomenul de violență în familie.
- *Încurajarea din partea familiei,* deși pare un factor improbabil în acest domeniu, acesta se produce destul de frecvent în practică, în sensul că un număr considerabil de cauze de violență în familie are la bază factori din cadrul familial. La rândul lor, aceștia nu acționează individual, ci, cel mai adesea, în coroborare cu factori proveniți din alte medii infracționale.

Referitor atât la cauzele declanșatoare ale fenomenului de violență în familie, cât și la factorii agravanți, ceea ce trebuie precizat este că aceștia contribuie la stabilirea *gradului de determinare* a influenței pe care violența în familie o are asupra minorului. Gradul de determinare privește ponderea tuturor cauzelor declanșatoare ale fenomenului, pe de o parte, și a factorilor agravanți, care mențin fenomenul, pe de altă parte [4]. De asemenea, cest indicator urmărește impactul pe care violența în familie îl are în alte medii infracționale, aspect ce va fi detaliat ulterior.

3. Impactul violenței în familie asupra unor medii infracționale

În practica de specialitate distingem mai multe categorii de medii infracționale, fiecare cu particularitățile sale, cu caracteristici proprii, cu consecințe produse în plan social prin diverse modalități și moduri de operare infracționale.

Mediile infracționale sunt, de regulă, afectate de violență, iar violența în familie, putem spune, ocupă un rol primordial în ierarhia acestor fapte antisociale. De aceea, discutând despre implicațiile pe care violența în familie le are asupra mediilor infracționale este bine să determinăm *cadrul conflictual* al fiecăruia dintre aceste medii.

Dintre acestea, cele care prezintă un interes deosebit pentru această temă privind violența în familie asupra minorilor și implicațiile acesteia asupra mediilor

infracționale sunt *mediul familial*, *mediul educațional* și *mediul comunitar*.

3.1. Mediul familial

Din punctul de vedere al criminologiei, studiile realizate asupra fenomenului de violență în familie au constituit un bun prilej de a avansa unele ipoteze de lucru pentru diverse situații care ar putea determina o configurare a consecințelor produse, precum și o regândire a soluțiilor pe care autoritățile competente pot să le preia în vederea implementării lor în programe de specialitate.

Din acest considerent, mediul familial se prezintă ca fiind cel mai bine poziționat pentru cercetătorul criminolog, dându-i posibilitatea acestuia să analizeze pertinent pârghii ca posibile soluții din categoria celor prezentate mai sus.

În ceea ce privește mediul familial, acesta constituie principala sursă de criminalitate pentru minor, situație privită nu doar din punctul de vedere al momentului exercitării actelor de violență asupra sa, ci și al viitorului adult, precum și al conduitei pe care acesta și-o va forma pe viitor.

Referitor la aceste aspecte, distingem mai multe ipoteze de lucru ce pot fi avansate.

Ipoteza I. *Dacă minorul a crescut într-un mediu familial agresiv, în care cel puțin un membru era violent, dezvoltând relații violente cu minorul, atunci este posibil ca acel minor, devenit adult, să dezvolte el însuși un comportament violent.*

Comportamentul violent, pe care ar putea să-l dobândească minorul și pe care să-l manifeste odată ce a devenit adult, se poate întâlni atât în mediul familial, văzut ca un mediu restrâns, cât și în societate, la nivel extins.

În concluzie, referitor la mediul familial și la modul cum acesta se repercutează asupra minorului, putem afirma următoarele remarci.

Ca regulă generală, mediul familial este prolific în ceea ce privește criminalitatea în rândul tinerilor. S-a observat o predispoziție a tinerilor către agresivitate, în special a acelor forme de infracțiuni asociate consumului de alcool și droguri. Din cest punct de vedere, mediul familial își pune, așadar, amprenta asupra conduitei tinerilor mai mult ca celelalte medii infracționale, chiar dacă nu le exclude pe acestea din urmă. Este vorba despre mediul educațional și mediul comunitar, ce vor fi analizate subsecvent.

Ipoteza II. *Dacă minorul a crescut într-o familie în care s-au consumat substanțe interzise sau alcool, este posibil ca minorul – viitor adult să dezvolte un comportament agresiv, tocmai pe fondul consumului de droguri sau alcool.*

Această ipoteză are la bază ideea potrivit căreia, cei mai mulți dintre minori au început să consume droguri de la vârste fragede, după ce i-au avut ”model” pe propriii lor părinți.

În concluzie, referitor la această ipoteză de lucru, se poate aprecia că violența în

familie exercitată de către părinți asupra copiilor lor minori poate avea mai multe forme de manifestare și poate fi însoțită sau adesea este realizată alături de alte forme de ”agresiune”, așa cum este cazul consumului de droguri.

Ipoteza III. *Dacă un minor a crescut într-o familie în care cel puțin un membru a suferit o condamnare și a executat o pedeapsă privativă de libertate pentru infracțiuni cu violență, este posibil ca, odată ce devine adult, acesta să fie predispus la infracțiuni cu violență.*

Această ipoteză ne indică faptul că, într-un mediu agresiv, nu poate crește decât o persoană care va deveni, mai devreme sau mai târziu, un agresor și va fi, la rândul său, condamnat pentru infracțiuni de această natură. La o simplă analiză a fenomenului și a categoriilor de infracțiuni grave, cele mai frecvent întâlnite cazuri sunt cele din domeniul infracțiunilor economice, cu precădere accentul fiind pus pe infracțiuni grave, precum cele de spălare a banilor și evaziune fiscală [5, p. 384-390], acestea fiind teme dezbătute spre soluționare la nivel european, chiar dacă acestea nu epuizează subiectul în discuție.

Toate aceste aspecte trebuie să fie luate în considerare de către instanța de judecată la momentul dispunerii unor măsuri de protecție a minorului [6]. Din punctul de vedere al prevederilor legale s-a apreciat că „Se consideră motive întemeiate pentru ca instanța să decidă ca autoritatea părintească să se exercite de către un singur părinte alcoolismul, boala psihică, dependența de droguri a celuilalt părinte, violența față de copil sau față de celălalt părinte, condamnările pentru infracțiuni de trafic de persoane, trafic de droguri, infracțiuni cu privire la viața sexuală, infracțiuni de violență, precum și orice alt motiv legat de riscurile pentru copil, care ar deriva din exercitarea de către acel părinte a autorității părintești” [2]. Dispozițiile Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului sunt unanime în a reglementa faptele cu violență și agresiunea împotriva minorului ca fiind drept cauze primare în condiția juridică și statutul minorului.

Sintetizând asupra celor prezentate în cadrul acestei secțiuni, trebuie precizat că legiuitorul a avut în vedere, la momentul adoptării cadrului legal privind protecția drepturilor copilului, principiul interesului superior al minorului și faptul că pentru buna creștere și educare a acestuia se va analiza cu prioritate ”istoricul cu privire la violența părinților asupra copilului sau asupra altor persoane. Acest istoric poate fi probat prin orice mijloc de probă permis de lege, cel mai adesea prin certificate medico-legale, rapoarte de evaluare realizate de către asistentul social sau rapoarte de expertiză psihologică a minorului, ascultarea minorului în camera de consiliu, coroborate cu orice alte mijloace de probă prevăzute de lege” [2].

Așadar, ceea ce face ca o bună conduită a minorului să nu genereze un comportament agresiv pe viitor pornește chiar de la principiul interesului superior al

minorului, promovat în legislația în vigoare, principiu care se regăsește implementat în diverse forme de sprijin și protecție a minorului. Sunt relevante, în acest sens, unele programe și planuri de servicii sociale, menite să sprijine orice formă de protecție asupra minorului, în vederea prevenirii „abuzului, neglijării, exploatării și a oricăror forme de violență asupra copilului sau separarea copilului de familia sa” [2]. În acest sens, serviciile publice, înființate în acest scop, au obligația de a livra servicii eficiente, optime asigurării principiului interesului superior al minorului în oricare situație s-ar afla acesta. Un bun model de programe destinate tinerilor, cu rol eficient în reducerea riscului de radicalizare a acestora în societate, este Programul Diamond în Olanda sau Programul Molenbeek-Saint-Jean în Belgia [3, p. 170-172].

3.2. Mediul educațional

Fenomenul de violență în familie, cu diversele sale forme de manifestare, se repercutează în mediul educațional asupra minorului, declanșând un val de alte fapte antisociale subsecvente. Toate acestea coroborate creează un factor de menținere a criminalității în rândul minorilor. Cu toate acestea, trebuie precizat că sursa dezvoltării criminalității în ceea ce-i privește pe minori în mediul educațional o poate constitui violența în familie, violență ce este exercitată asupra acestora. Această formă de violență nu face altceva decât să dezvolte, în rândul minorilor, forme de agresivitate, pe care aceștia le preiau și le transmit diferit mai departe. Din acest punct de vedere, se consideră că mediul educațional este un câmp propice de ”acțiune”, unde minorii livrează criminalitate, iar de cele mai multe ori programele menite să diminueze acest fenomen sunt ineficiente [7, p. 8].

Cel mai adesea, formele de criminalitate exercitate de către minori în mediul educațional sunt bullying-ul în școli [8; 9] și consumul de substanțe interzise [3, p. 216-218].

Referitor la bullying-ul exercitat în mediul educațional, trebuie reținut faptul că un moment destul de important în prevenirea și combaterea acestui fenomen l-a constituit modificarea legislativă din anul 2019, realizată asupra Legii educației, care a definit și reorganizat sistemul de învățământ pe principii noi, adaptate realităților vieții socio-educative ale momentului [8]. În acest context, bullying-ul ca violență psihologică reprezintă ”acțiunea sau seria de acțiuni fizice, verbale, relaționale și/sau cibernetice, într-un context social dificil de evitat, săvârșite cu intenție, care implică un dezechilibru de putere, au drept consecință atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane sau grup de persoane și vizează aspecte de discriminare și excludere socială, care pot fi legate de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile,

sexul sau orientarea sexuală, caracteristicile personale, acțiune sau serie de acțiuni, comportamente ce se desfășoară în unitățile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale” [8].

De remarcat faptul că, în viziunea legiuitorului, noțiunea de bullying este una pe cât de nocivă, pe atât de frecvent întâlnită în mediul educațional, datorită formelor multiple sub care se prezintă, pe de o parte, dar și datorită conexiunilor pe care aceasta le stabilește cu alte medii infracționale, așa cum este cazul mediului informatic. Astfel, devine tot mai pregnantă ideea de apărare a mediului educațional, nu în principal de factorii externi care se răsfrâng asupra acestui mediu și care produc indubitabil diverse forme de criminalitate, ci de factorii interni, proveniți din rândul minorilor ca expresie a comportamentului de bullying în acest mediu.

În fapt, nu este vorba despre o conexiune propriu-zisă pe care bullying-ul o stabilește cu alte medii infracționale, (*i.e.,* mediul virtual), ci despre domeniul online în care se resimt cel mai adesea consecințele exercitării acestui fenomen asupra minorilor. Chiar dacă acesta excedează spațiul educațional, este bine cunoscut faptul că elevii, chiar de la vârste fragede, își petrec mare parte din timpul lor în mediul online, stabilind contacte individual sau în rețele. Acesta este doar unul dintre nenumăratele exemple pe care le putem enumera când vine vorba despre formele diverse de bullying în mediul educațional.

Pe de altă parte, nu este mai puțin relevant fenomenul privind consumul de substanțe interzise, de asemenea exercitat în mediul educațional. S-a observat, că minorii experimentează consumul de substanțe interzise, adesea în afara școlii, însă fenomenul devine mai periculos când se săvârșește în mediul educațional, în sens restrâns, în școală. Este adevărat, că numărul unor astfel de fapte periculoase este mai mic decât cel petrecut în legătură cu bullying-ul, dar, luând în considerare gravitatea faptelor și a urmărilor periculoase pe care le prezintă, consumul de substanțe interzise necesită o monitorizare specială. Adesea nu doar din partea membrilor comunității școlare – cadre didactice și, în subsidiar, părinți – ci și din partea autorităților competente să monitorizeze acest fenomen în societate, în general. Acolo unde există indicii că sunt proliferate forme ale consumului de droguri, ar trebui să existe măsuri ferme de eradicare a acestora. Dar, măsurile de prevenție trebuie să alterneze cu metode eficiente de intervenție care să dea rezultatele dorite de către toate părțile implicate în acest context [10, p. 48-97].

Este de notorietate faptul că acolo unde există fapte de consum de droguri în mediul educațional, cu siguranță există și un dealer în proximitate, care livrează astfel de substanțe minorilor. Acest lucru înseamnă că identificarea și combaterea fenomenului nu sunt elemente care să depășească capacitatea tehnică și organizatorică a organelor competente.

În consecință, există soluții pentru ca, pe viitor, să vorbim despre fenomenul consumului de substanțe interzise în mediul educațional doar la nivel teoretic.

3.3. Mediul comunitar

Mediul comunitar este cel mai extins dintre mediile infracționale analizate până în prezent. Acesta creează criminalitate, pe de o parte, și captează criminalitate din alte medii infracționale, pe de altă parte. Captarea formelor diverse de criminalitate, inclusiv a celor săvârșite cu violență, se realizează din alte medii infracționale, așa cum este și cazul mediului familial. Altfel spus, violența în familie este generatoare de criminalitate, cu influențe asupra mediului comunitar, chiar dacă cea mai mare parte a activității minorului nu se desfășoară în acest mediu. Cu toate acestea, viitorul adult este ”produsul” criminalității pe care acesta a perceput-o încă din copilărie. Acest aspect ne indică faptul că există o legătură de cauzalitate între fenomenul de violență în familie și mediul comunitar, ca receptor de criminalitate în acest domeniu.

Așadar, din punctul de vedere al receptării – transmiterii criminalității cu violență din mediul familial către mediul comunitar, putem spune că minorul expune ”în exterior” ceea ce se petrece ”în interior”, în cadrul familiei. Astfel, nu de puține ori, faptele cu violență petrecute în mediul comunitar sunt rezultatul formelor de agresivitate ale minorului, dobândite în mediul familial. Din acest considerent, se apreciază că minorul, ca viitor adult, exercită forme de violență, chiar dacă în mod indirect, asupra mediului comunitar.

În practica judiciară s-a apreciat că violența exercitată sub forma agresiunii fizice asupra minorului are influență negativă în ceea ce privește creșterea minorului și integrarea acestuia în mediul comunitar [11]. Același efect îl au formele grave de agresiune sexuală, exercitate de către o persoană din anturajul minorului, care are rolul de a forma educațional acel minor [12].

Având în vedere aceste aspecte, putem concluziona faptul că este evident că minorul și conduita infracțională a viitorului adult au un impact semnificativ în ceea ce privește dezvoltarea criminalității în mediul comunitar.

Posibile soluții? Desigur, că cele mai uzitate dintre acestea sunt cele care privesc modele de dezvoltare socială [13, p. 220-231], frecvent întâlnite drept modele de lucru în criminologie, prin intermediul cărora sunt găsite soluții pentru diversele conflicte de natură juridică, ce apar în mediile infracționale.

4. Concluzii

Studiul efectuat asupra violenței în familie exercitată asupra minorului și implicațiilor pe care aceasta le produce în diverse medii infracționale a concluzionat următoarele aspecte.

În primul rând, violența în familie exercitată împotriva minorului va produce

criminalitate în alte medii infracționale, cel mai adesea consecințele acestui fenomen fiind vizibile în mediul educațional și în mediul comunitar. Este vorba, în special, despre acele forme de infracțiuni săvârșite cu violență, care generează criminalitate în rândul minorilor, încă de la vârste fragede.

În al doilea rând, procesul de transpunere a comportamentului infracțional, violent, al minorului în alte medii infracționale poate fi un proces de lungă durată, ca rezultat al replicării/ reproducerii actelor de violență, cu care acesta s-a deprins în mediul familial.

Nu în ultimul rând, s-a constatat că mediul comunitar este cel mai prolific pentru faptele infracționale săvârșite cu violență. Acesta preia din fenomenul de violență în familie, dar și din celelalte medii infracționale. Este, dacă putem spune astfel, un receptor total al criminalității și, implicit, al infracționalității violente.

Referitor la acest aspect, se apreciază că, în acest context, funcționează pe deplin cele două așa-zise postulate, conform cărora ”violența naște violență” și ”criminalitatea generează criminalitate”. Ambele au un impact atât de mare în practica judiciară, încât nici nu mai trebuie demonstrate, fiind de notorietate consecințele produse de către acestea.

Cât privește practica judiciară în materie, trebuie subliniat faptul că instanțele de judecată sunt unime în acorda maximă atenție în respectarea principiului interesului superior al minorilor.

Referințe:

1. LLOYD, M. Domestic violence and education: Examining the impact of domestic violence on young children, children, and young people and the potential role of schools. În: Frontiers in Psychology, 2018, vol. 9, p. 1-11.
2. Legea nr. 272/2004 republicată privind protecția și promovarea drepturilor copilului. În: Monitorul Oficial al României, 2014, nr. 159.
3. MAGHERESCU, D. Criminologie, București: ProUniversitaria, 2021. 234 p.
4. Decizia penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 348/RC/2022 din 30.06.2022. [Accesat: 28.12.2022] Disponibilă: https://www.scj.ro/
5. MĂNESCU, D. M., Pandora Papers and the latest European efforts to combat money laundering, tax evasion and tax avoidance. În: Technium Social Science Journal, 2022, vol. 27, p. 384-390. BUTTON, M., HOCK, B., SHEPHERD, D., Economic crime. From conception to response, Abingdon: Routledge, 2022.
6. Decizia penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 71/2022 din 8.02.2022. [Accesat: 29.12.2022] Disponibilă: https://www.scj.ro/
7. WALTERS, A. Violence in schools: our failure to protect children. În: The Brown

University Child and Adolescent Behavior Letter, 2018, vol. 34 (6).
8. Legea nr. 221/2019 pentru modificarea și completarea Legii educaţiei naţionale nr. 1/2011. În: Monitorul Oficial al României, 2019, nr. 929.
9. Ordinul nr. 4343 din 27 mai 2020 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor art. 7 alin. (11), art. 561 și ale pct. 61 din Anexa la Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011, privind violența psihologică – bullying. În: Monitorul Oficial al României, 2020, nr. 492.
10. ROSE, I. School violence: Studies in alienation, revenge and redemption, London: Routledge, 2019. 160 p.
11. Decizia penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 559/RC/2021 din 14.12.2021. [Accesat: 4.12.2022] Disponibilă: https://www.scj.ro/
12. Decizia penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 59/RC/2021 din 11.02.2021. [Accesat: 8.12.2022] Disponibilă: https://www.scj.ro/
13. ARIA-RIVERA, S., HIDALGO GARCIA, V. Theoretical framework and explanatory factors for child-to-parent violence. A scoping review. În: Anales de Psicologia, 2020, vol. 36(2), p. 220-231.